

Pakt dla obszarów wiejskich

Istota *Paktu dla obszarów wiejskich*

- Dokument wynikający z Programu Działań Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019
- Dokument wpisujący się w realizację *Planu na rzecz odpowiedzialnego rozwoju*, w szczególności w działania w ramach filara V „Zrównoważony rozwój społeczny i regionalny”
- Społeczne i polityczne porozumienie dotyczące wsparcia obszarów wiejskich
- Identyfikacja priorytetów wsparcia i wskazanie źródeł ich finansowania
- Koordynacja zaangażowania różnych podmiotów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Funkcje *Paktu dla obszarów wiejskich*

Zapewnienie odpowiedniego ukierunkowania wsparcia na rzecz obszarów wiejskich, realizowanego na poziomie regionalnym i krajowym przy wykorzystaniu środków krajowych i UE (RPO, PO, PROW, budżet, fundusze krajowe).

Wskazanie i opisanie wybranych instrumentów z różnych polityk, które mogą przyczynić do bardziej efektywnego oddziaływania na poszczególne dziedziny rozwoju obszarów wiejskich.

Dokument o charakterze porozumienia społecznego i politycznego, integrujący kompleksowo działania wielu podmiotów (administracji rządowej i samorządowej, lokalnych społeczności, organizacji społecznych i zawodowych) w realizacji wspólnego celu, jakim jest szeroko rozumiany rozwój obszarów wiejskich.

Pakt dla obszarów wiejskich a Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju

Zakres Paktu będzie skorelowany z zaprezentowanymi przez Ministerstwo Rozwoju założeniami dla **Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju** (SOR), do którego Pakt został zgłoszony jako jeden z tzw. projektów strategicznych w obszarze koncentracji działań *Rozwój zrównoważony terytorialnie* w celu szczegółowym II *Rozwój społecznie i terytorialnie wrażliwy*.

Ponadto przewiduje się zgłoszenie osobno poszczególnych działań Paktu jako projektów strategicznych SOR.

Pakt dla obszarów wiejskich a Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju cd.

W opinii MRiRW priorytetowe znaczenie dla powodzenia Paktu ma rewizja dotychczasowych ustaleń dotyczących systemu wdrożenia Polityki Spójności, w tym modyfikacja Programów Operacyjnych.

Pakt zdefiniuje zadania do realizacji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach instrumentów Polityki Spójności, wymagające modyfikacji poszczególnych programów operacyjnych Polityki Spójności lub ich dokumentów wdrożeniowych.

SOR zakłada możliwość modyfikacji Programów Operacyjnych tylko w przypadku powiązania tych zmian ze Strategią.

Potencjalne sposoby wzmocnienia/ukierunkowania wsparcia obszarów wiejskich w Polityce Spójności

- **kryteria dostępu** - w przypadku tych działań/poddziałań, w ramach których określono alokacje dedykowane obszarom wiejskim; wówczas na początkowym etapie wdrażania projekty powinny być obligatoryjnie realizowane wyłącznie na tych obszarach;
- **kryteria wyboru** – kryteria merytoryczne szczegółowe, skutkujące uzyskaniem przez wnioskodawcę dodatkowych punktów w przypadku projektów konkursowych;
 - bezpośrednio – kryteria odnoszące się wprost do obszarów wiejskich;
 - pośrednio – kryteria odnoszące się do obszarów peryferyjnych lub o niskich wskaźnikach dostępu do usług publicznych;
- **dedykowane działania** – np. rozwój przedsiębiorczości na obszarach Natura 2000;
- **beneficjent** – zaproponowanie grupy beneficjentów – np.: rolników i ich domowników w działaniach dotyczących reorientacji zawodowej lub rolników w przypadku działań dotyczących OZE. Ponadto wsparcie dla spółdzielni socjalnych i innych podmiotów ekonomii społecznej na obszarach wiejskich;
- **wydzielone koperty** na obszary wiejskie;

Potencjalne sposoby wzmocnienia/ ukierunkowania wsparcia obszarów wiejskich w Polityce Spójności cd.

- **dedykowane nabory** – dla mieszkańców obszarów problemowych/peryferyjnych – np. popegeerowskich;
- **innowacyjne działania** – rozwiązania, których zastosowanie jest adekwatne dla specyficznych problemów danego obszaru/regionu – np. rozwiązania mobilne, usługi pocztowe, usługi społeczne, opiekuńcze;
- **działania informacyjno-promocyjne** – służące czytelnemu przedstawianiu potencjalnym beneficjentom możliwości wsparcia w ramach programu;
- **projekty zintegrowane** – łączenie działań (EFS/EFRR) w celu kompleksowego wsparcia lub rozwiązania problemu zgodnie z potrzebami danego obszaru;
- **instrument RLKS** – zastosowanie we wszystkich RPO (obecnie tylko w programach kujawsko-pomorskim i podlaskim) lub instrument pośredni;
- **komplementarność wsparcia** – interwencja przy wykorzystaniu środków UE z różnych źródeł (np. RPO oraz PROW), a także środków krajowych np. NFOŚiGW, WFOSiGW;
- **specyficzne podejście** – programowanie wsparcia przy uwzględnieniu specyfiki obszarów wiejskich np. rozwój przedsiębiorczości.

Monitoring i ewaluacja wsparcia obszarów wiejskich

W celu zapewnienia postanowień Umowy Partnerstwa w zakresie przeznaczenia „5,2 mld euro w formie dedykowanych instrumentów we właściwych programach krajowych i regionalnych na działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich”, wskazane jest utworzenie systemu monitoringu i ewaluacji wsparcia obszarów wiejskich w ramach programów operacyjnych Polityki Spójności.

Monitoring ten powinien stanowić integralny element systemu monitoringu dla EFRR i EFS na wszystkich poziomach realizacji, obejmując zarówno komponent finansowy jak i rzeczowy, na poziomie krajowym i regionalnym.

Monitoring i ewaluacja wsparcia obszarów wiejskich cd.

Utworzenie systemu monitoringu pozwoli na realną ocenę wsparcia dla obszarów wiejskich, unikając uproszczonego podejścia wg kodów terytorialnych niezależnie od rodzaju inwestycji, a także umożliwi lepsze reagowanie i ewentualnie dostosowywanie programowanych działań (lub tworzonych kryteriów) na rzecz tych obszarów.

Utworzenie systemu ewaluacji pozwoli określić jaki jest wpływ polityki spójności na rozwój i przekształcenia obszarów wiejskich, spójność terytorialną, tworzenie (i utrzymanie) pozarolniczych miejsc pracy, dostępność usług publicznych czy infrastruktury technicznej.

Monitoring i ewaluacja wsparcia obszarów wiejskich cd.

Spójny system monitoringu oparty o następujące elementy:

- wsparcie nieinwestycyjne (szkolenia, doradztwo) byłoby uznane za wsparcie obszarów wiejskich według grupy beneficjentów końcowych (tj. w przypadku mieszkańców obszarów wiejskich lub miast do 5 tys. mieszkańców);
- wsparcie inwestycji punktowych oraz inwestycji liniowych zlokalizowanych na obszarach wiejskich byłoby identyfikowane wg kodu terytorialnego (np. szkoła, urząd gminy, ośrodek kultury, infrastruktura wodno-kanalizacyjna, oczyszczalnia ścieków, droga, etc.);

Monitoring i ewaluacja wsparcia obszarów wiejskich cd.

- wsparcie inwestycji punktowych oraz liniowych zlokalizowanych poza obszarami wiejskimi byłoby uznane za służące obszarom wiejskim, jeśli spełniałyby one przesłankę dominującej liczby użytkowników z obszarów wiejskich (np. szkoła średnia w mieście powiatowym, do której w większości uczęszczają mieszkańcy obszarów wiejskich, droga powiatowa, łącząca wsie z lokalnymi ośrodkami miejskimi);
- wsparcie inwestycji o skali powiatowej, subregionalnej, wojewódzkiej lub ponadwojewódzkiej, zarówno liniowych (np. drogi, koleje), systemowych (np. system regionalnej komunikacji publicznej), jak i punktowych (np. szpitale, szkoły, ponadlokalne wysypiska czy oczyszczalnie ścieków) byłoby uznane jako częściowo oddziaływujące na rzecz obszarów wiejskich z uwzględnieniem oszacowania procentowego udziału podmiotów z obszarów wiejskich wśród użytkowników danej inwestycji.

Zespół ds. opracowania *Paktu dla obszarów wiejskich*

Organ pomocniczy Ministra RiRW, działający pod jego kierownictwem. Pracom przewodniczy Pan Ryszard Zarudzki – Podsekretarz Stanu MRiRW.

W skład wchodzi przedstawiciele administracji rządowej oraz eksperci z zakresu rolnictwa, przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, spraw społecznych oraz zarządzania i finansów publicznych.

Zadaniem zespołu jest wsparcie Ministra w opracowaniu przedmiotowego dokumentu, w szczególności poprzez wspólne określenie przedsięwzięć i zadań do realizacji, zmian legislacyjnych i organizacyjnych oraz identyfikację źródeł ich finansowania.

Prace Zespołu ds. opracowania *Paktu dla obszarów wiejskich*

Odbyły się cztery posiedzenia Zespołu ds. opracowania projektu dokumentu programowego „Pakt dla obszarów wiejskich” (w dniach 7 stycznia, 21 stycznia, 25 lutego, 25 kwietnia br.).

Przeanalizowano zgłoszone przez poszczególne departamenty MRiRW oraz szereg podmiotów zewnętrznych najważniejsze z ich punktu widzenia przedsięwzięcia do realizacji na obszarach wiejskich.

Najwięcej propozycji dotyczyło następujących obszarów tematycznych:

- *gospodarowanie zasobami wodnymi (1/4 wszystkich zgłoszeń)*
- *ochrona gleb, wody i powietrza przed zanieczyszczeniami;*
- *rozwój przedsiębiorczości (w tym dostęp do instytucji otoczenia biznesu);*
- *modernizacja energetyki na obszarach wiejskich, w tym tworzenie rozproszonych źródeł energii.*

Przedsięwzięcia w ramach *Paktu dla obszarów wiejskich* (w krótkim horyzoncie czasowym) – wstępna lista

- ❖ *Energia na wsi*
 - lokalna dystrybucja energii
 - rozwój mikroinstalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii
 - rozwój małych elektrowni wodnych
- ❖ *Infrastruktura techniczna*
 - infrastruktura wodno-kanalizacyjna
 - internet szerokopasmowy
 - drogi lokalne
- ❖ *Zasoby naturalne (środowisko)*
 - rozwój małej retencji

Przedsięwzięcia w ramach *Paktu dla obszarów wiejskich* (w krótkim horyzoncie czasowym) – wstępna lista cd.

- ❖ *Budowa kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego*
 - wsparcie realizacji instrumentu RLKS ze środków EFS i EFRR w RPO w formule pośredniej
 - usługi opiekuńcze i zdrowotne
 - wsparcie dla małych szkół oraz promowanie małych szkół i świetlic jako centrów aktywności mieszkańców wsi
- ❖ *Przedsiębiorczość*
 - reorientacja zawodowa/podnoszenie nabytych kwalifikacji zawodowych
 - rewitalizacja obszarów defaworyzowanych, w tym popegeerowskich
- ❖ *Przedsięwzięcie horyzontalne*
 - pożyczki na wyprzedzające finansowanie dla jst w ramach PROW 2014-2020

Lokalna dystrybucja energii

- **Cele działania:**
 - modernizacja lub budowa nowych sieci dystrybucji energii elektrycznej, ciepła lub biogazu na terenie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich,
 - stworzenie możliwości technicznych dla lokalnego bilansowania zapotrzebowania i produkcji energii w celu zapewnienia ciągłości dostaw tej energii poszczególnym odbiorcom na obszarach wiejskich,
 - zmniejszenie kosztów związanych z przesyłem i dystrybucją energii na duże odległości, a tym samym obniżenie kosztów pozyskania energii przez odbiorców końcowych na obszarach wiejskich,
 - poprawa opłacalności wykorzystania odnawialnych źródeł energii poprzez umożliwienie jej sprzedaży bezpośrednio do lokalnego odbiorcy,
 - poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz ich aktywizacja poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, poprawa konkurencyjności produkcji rolnej, przetwórstwa rolno-spożywczego.

Lokalna dystrybucja energii cd.

- **Źródło finansowania:**
 - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (RPO);
 - Narodowy i /lub Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - porozumienie z Ministerstwem Rozwoju, Ministerstwem Energii w zakresie zmian istniejących i przygotowania nowych dokumentów wdrażających PO IŚ 2014-2020 oraz Urzędami Marszałkowskimi w zakresie poszczególnych RPO 2014-2020;
 - zmiana Szczegółowych Opisków Osi Priorytetowych (SZOOP) w poszczególnych programach;
 - zmiana przepisów Prawa energetycznego i odnawialnych źródeł energii;
 - przeprowadzenie kampanii informacyjnej skierowanej do jednostek samorządu terytorialnego.

Rozwój mikroinstalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii

- **Cele działania:**
 - produkcja energii (np. elektrycznej, ciepła, biogazu) ze źródeł odnawialnych na potrzeby własne, a tym samym ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzących ze spalania paliw kopalnych;
 - odciążenie systemu elektroenergetycznego, ograniczenie strat z przesyłem energii na duże odległości, a tym samym poprawa bezpieczeństwa energetyczne kraju;
 - ograniczenie deficytu energii na obszarach wiejskich, a tym samym poprawa warunków prowadzenia działalności rolniczej i gospodarczej.

Rozwój mikroinstalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii cd.

- **Źródło finansowania:**
 - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (RPO);
 - Narodowy i /lub Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - identyfikacja potrzeb inwestycyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego w oparciu o lokalne audyty energetyczne;
 - porozumienie z Ministerstwem Rozwoju, Ministerstwem Energii w zakresie zmian istniejących i przygotowania nowych dokumentów wdrażających PO IS 2014-2020 oraz Urzędami Marszałkowskimi w zakresie poszczególnych RPO 2014-2020;
 - zmiana Szczegółowych Opisów Osi Priorytetowych (SZOOP) w poszczególnych programach;
 - w przypadku udzielania wsparcia na inwestycje realizowane w przedsiębiorstwach lub przez rolników, konieczna może być notyfikacja pomocy publicznej do KE (lub uznanie de minimis);
 - niezbędna zmiana przepisów ustawy o odnawialnych źródłach energii w zakresie zdefiniowania podmiotów, które będą traktowane jako prosumenci (wszystkie podmioty), a także zasad rozliczeń z operatorami sieci, w szczególności w ramach okresowego bilansowania energii w sieci elektroenergetycznej.

Rozwój małych elektrowni wodnych

- **Cele działania:**
 - regulacja poziomu wody,
 - tworzenie pojemności retencyjnej i ograniczanie skutków powodzi,
 - zmniejszanie erozji, a w efekcie obniżanie poziomu dna cieków wodnych,
 - wykorzystanie lokalnych zasobów wodnych do produkcji energii ze źródeł odnawialnych.
- **Źródło finansowania:**
 - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (RPO);
 - Narodowy i /lub Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Rozwój małych elektrowni wodnych cd.

- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - opracowanie inwentaryzacji istniejących urządzeń piętrzących na ciekach wodnych;
 - określenie potrzeb inwestycyjnych w celu wytwarzania energii;
 - przygotowanie programu rozwoju małej energetyki wodnej w połączeniu z działaniami przeciwpowodziowymi, zwiększającymi retencję wody w glebie, a także przy wykorzystaniu również innych źródeł odnawialnych, umożliwiających nawadnianie upraw rolnych;
 - porozumienie z Ministerstwem Rozwoju, Ministerstwem Energii oraz Urzędami Marszałkowskimi w zakresie zmian istniejących i przygotowania nowych dokumentów wdrażających PO IS 2014-2020 oraz poszczególnych RPO 2014-2020;
 - zagwarantowanie możliwości pozyskania przez operatorów MEW środków na budowę urządzeń służących migracji ryb (przeplawek dla ryb) w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej w sprawie Priorytetu 1 *Promowanie rybołówstwa zrównoważonego środowiskowo, zasobooszczędnego, innowacyjnego, konkurencyjnego i opartego na wiedzy*, w programie operacyjnym „Rybacko i Morze”;
 - zmiana SZOOP w poszczególnych programach;
 - w przypadku wsparcia dla osób fizycznych (rolników) konieczna będzie notyfikacja pomocy publicznej do KE (lub uznanie de minimis);
 - niezbędna zmiana przepisów ustawy o OZE w zakresie umożliwienia lokalnego zagospodarowania wytwarzanej energii, a także zasad rozliczeń z operatorami sieci, w szczególności w ramach okresowego bilansowania energii w sieci elektroenergetycznej.

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

- **Cel działania:**
 - intensyfikacja wsparcia gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich.
- **Źródło finansowania:**
 - POIiŚ;
 - RPO;
 - NFOŚiGW;
 - WFOŚiGW;
 - PROW 2014-2020 (lokalne i przydomowe oczyszczalnie ścieków).

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna cd.

- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - analiza potrzeb określonych przez JST w oparciu o raporty i analizy w zakresie sanitacji obszarów wiejskich;
 - porozumienie z Ministerstwem Rozwoju oraz Urzędami Marszałkowskimi w zakresie ew. zmian poszczególnych RPO 2014-2020 oraz ich dokumentów wdrażających;
 - stworzenie kompleksowej bazy zawierającej informacje na temat przydomowych oczyszczalni ścieków, która ułatwi gminom skuteczniejsze planowanie powyższej inwestycji.
 - wyodrębnienie schematu skierowanego na obszary wiejskie, który kompleksowo wspierałby inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na tych obszarach oraz o wydzielenie odrębnej alokacji na te zadania na obszarach wiejskich. Należy dążyć do zmiany podejścia zapisów programów RPO w taki sposób, aby możliwa była realizacja inwestycji w zakresie budowy wodociągów lub studni głębinowych tam gdzie inwestycja liniowa jest ekonomicznie nieuzasadniona, nie łącząc tych przedsięwzięć z inwestycjami w zakresie budowy kanalizacji sieciowej.

Internet szerokopasmowy

- **Cele działania:**
 - wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego internetu o wysokich przepustowościach;
 - budowę sieci zapewniających gwarantowaną przepustowość co najmniej 30 mb/s do użytkownika końcowego;
 - rozwój kapitału ludzkiego obszarów wiejskich przy wykorzystaniu sieci szerokopasmowych.
- **Źródło finansowania:**
 - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (PO PC + PO PW);
 - Europejski Fundusz Społeczny (POWER + RPO).

Internet szerokopasmowy cd.

- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - identyfikacja potrzeb określonych przez Jednostki Samorządu Terytorialnego oraz Urzędu Komunikacji Elektronicznej w zakresie realizacji działania w danym regionie;
 - porozumienie z Ministerstwem Rozwoju, Ministerstwem Cyfryzacji zakresie zmian istniejących i przygotowania nowych dokumentów wdrażających PO PC 2014-2020 oraz Urzędami Marszałkowskimi w zakresie poszczególnych RPO 2014-2020;
 - zmiana Szczegółowych opisów osi priorytetowych (SZOOP) w poszczególnych programach.

Drogi lokalne

- **Cel działania:**
 - poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich poprzez budowę bezpiecznej, spójnej, zrównoważonej i przyjaznej użytkownikom gminnej i powiatowej sieci drogowej.
- **Źródło finansowania:**
 - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (RPO) - *zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa kwota na drogi lokalne w ramach Celu Tematycznego 7 łącznie we wszystkich regionalnych programach operacyjnych nie może przekroczyć 450 mln euro. Natomiast same inwestycje w drogi lokalne w ramach CT7 nie mogą stanowić więcej niż 15% alokacji programu realizowanego na poziomie regionalnym przeznaczonej na transport drogowy;*
 - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW);
 - Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej 2016-2019 (budżet państwa).

Drogi lokalne cd.

- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - porozumienie z Ministerstwem Rozwoju oraz Urzędami Marszałkowskimi w zakresie zmian istniejących i przygotowania nowych dokumentów wdrażających RPO 2014-2020: wyodrębnienie w RPO dodatkowych działań skierowanych na obszary wiejskie, umożliwiającą realizację inwestycji drogowych na obszarach wiejskich leżących w oddaleniu od węzłów sieci TEN-T.

Rozwój małej retencji

- **Cel działania:**
 - poprawa stabilności i ciągłości produkcji rolniczej w warunkach okresowych niedoborów wody.
- **Źródło finansowania:**
 - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
 - Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Rozwój małej retencji cd.

- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - porozumienie z Ministerstwem Środowiska, Ministerstwem Rozwoju oraz Urzędami Marszałkowskimi w zakresie ew. zmian PO IŚ 2014-2020 oraz poszczególnych RPO 2014-2020;
 - zmiana Szczegółowych opisów osi priorytetowych (SZOOP) w poszczególnych programach:
 - działania z zakresu małej retencji są realizowane w ramach CT 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem. Wsparcie w ramach poszczególnych RPO* powinno obejmować zarówno działania związane z nadmiarem wody (zabezpieczenie przeciwpowodziowe) jak i z jej deficytem (przeciwdziałanie suszy). Projekty powinny dotyczyć inwestycji w zakresie zbiorników wodnych, jak i budowli piętrzących (jazy, zastawki, stopnie wodne);
 - w przypadku zadań z zakresu małej retencji nie należy stosować kryterium dotyczącego gęstości zaludnienia na obszarach objętych efektem inwestycji.

Wsparcie realizacji instrumentu RLKS ze środków EFS i EFRR w RPO w formule pośredniej

- **Cel działania:**
 - zwiększenie udziału lokalnej społeczności (LGD) w kształtowaniu kierunków rozwoju lokalnego.
- **Źródło finansowania:**
 - EFS i/lub EFRR w ramach RPO, w zależności od decyzji marszałków województw.
- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - konieczność zmiany Szczegółowych Opisów Osi Priorytetowych Regionalnych Programów Operacyjnych (SZOOP RPO) w przypadku jedynie wzmocnienia roli LGD w ramach formuły pośredniej; *lub*
 - konieczność zmiany RPO w przypadku modyfikacji RPO w kierunku formuły bezpośredniej, co związane jest z długotrwałymi negocjacjami z KE, a zgodnie z rozporządzeniem 1303/2013 wybór dodatkowych strategii musi nastąpić nie później niż do końca 2017 r. (bariera w odniesieniu do nowych LSR);
 - zwiększenie budżetu na wdrażanie operacji w ramach LSR wymagać będzie zwiększenia budżetu na koszty bieżące i być może zmiany funduszu finansującego koszty bieżące w danym LSR;
 - konieczność aktualizacji/zmian już wybranych LSR.

Usługi opiekuńcze i zdrowotne dla mieszkańców obszarów wiejskich

- **Cel działania:**
 - poprawa jakości oraz dostępu do poszczególnych usług społecznych na obszarach wiejskich;
 - rozwój usług z zakresu telemedycyny.
- **Źródło finansowania:**
 - EFS (PO WER, RPO);
 - EFRR;
 - środki na innowacje.
- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - porozumienie z Ministerstwem Rozwoju i Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w zakresie zmian istniejących i przygotowania nowych dokumentów wdrażających PO WER 2014-2020 oraz Urzędami Marszałkowskimi w zakresie poszczególnych RPO 2014-2020 .

Wsparcie dla małych szkół oraz promowanie małych szkół i świetlic jako centrów aktywności mieszkańców wsi

- **Cel działania:**
 - zmniejszenie obciążeń gmin w zakresie funkcjonowania małych szkół wiejskich.
- **Źródło finansowania:**
 - POWER;
 - RPO;
 - środki budżetowe.
- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - zmiana sposobu naliczania subwencji dla j.s.t za prowadzenie szkół, zmiana Karty Nauczyciela, zmiany w POWER i RPO.

Reorientacja zawodowa/podnoszenie nabytych kwalifikacji zawodowych

- **Cele działania:**
 - włączenie zasobów kapitału ludzkiego ukrytych w rolnictwie do pozarolniczego rynku pracy;
 - zdobywanie nowych umiejętności i kwalifikacji zmierzający do znalezienia dodatkowego albo alternatywnego wobec gospodarstwa rolnego źródła utrzymania dla jednego lub kilku członków rodzin rolniczych;
 - tworzenie nowych miejsc pracy w przetwórstwie rolno-spożywczym, w małej przedsiębiorczości i przemyśle oraz w powiązaniu rolnictwa z innymi działaniami gospodarki, np. z turystyką i rekreacją;
 - upowszechnianie idei uczenia się przez całe życie oraz innych instrumentów na rzecz mobilności zawodowej, przeciwdziałania bezrobociu (także ukrytemu) i tworzenia nowych miejsc pracy.
- **Źródło finansowania:**
 - Europejski Fundusz Społeczny (POWER + RPO).

Reorientacja zawodowa/podnoszenie nabytych kwalifikacji zawodowych cd.

- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - zagwarantowanie w RPO wsparcia dla aktywizacji zawodowej rolników i członków ich rodzin posiadających gospodarstwa poniżej 2 ha przeliczeniowych, ubezpieczonych w KRUS i ukierunkowanych na podjęcie zatrudnienia poza rolnictwem (wyjście z KRUS do ZUS);
 - umożliwienie w każdym województwie uruchomienia wsparcia typu outplacement skierowanego do osób odchodzących z rolnictwa, posiadających gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 2 ha;
 - wyodrębnienie wsparcia na rzecz młodych osób (do 29 roku życia) z rodzin rolniczych w ramach POWER;
 - zagwarantowanie wsparcia szkoleniowego z zakresu prowadzenia własnego biznesu dla beneficjentów działań „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa rolne” oraz „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” przewidzianych w PROW na lata 2014-2020;
 - powołanie w każdym wojewódzkim ośrodku doradztwa rolniczego koordynatora/pełnomocnika ds. zarządzania i koordynacji projektami prozatrudnieniowymi dla osób odchodzących z rolnictwa;
 - prowadzenie działań promujących ideę reorientacji zawodowej rolników;
 - monitorowanie działań służących reorientacji zawodowej rolników i członków ich rodzin.

Rewitalizacja obszarów defaworyzowanych, w tym popegeerowskich

- **Cel działania:**
 - przezwyciężenie wykluczenia społecznego i gospodarczego mieszkańców tych obszarów. Przedsięwzięcia mają służyć rozwiązywaniu występujących na obszarze popegeerowskim problemów społecznych, a tym samym przyczyniać się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz zmniejszenia ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego.
- **Źródło finansowania:**
 - środki budżetowe;
 - PROW;
 - RPO lub POWER.
- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - wskazanie obszarów popegeerowskich wymagających interwencji.
 - zagwarantowanie w RPO (m.in. w ramach CT 3 i CT 9) odpowiedniego wsparcia dla obszarów popegeerowskich.

Pożyczki na wyprzedzające finansowanie dla jst w ramach PROW 2014-2020

- **Cel działania:**
 - zwiększenie w sektorze publicznym, w szczególności wśród gmin wiejskich, możliwości realizowania projektów z udziałem środków europejskich, poprzez prefinansowanie wydatków.
- **Źródło finansowania:**
 - środki krajowe (budżetowe).
- **Wymogi realizacyjne/konieczne zmiany programowe i legislacyjne:**
 - konieczne uregulowania prawne (do rozważenia) dotyczące możliwości zasilania przez Ministerstwo Finansów rachunku dedykowanego uruchomieniom środków pożyczki.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ